

PROBLÉM NENÍ V NP PODYJÍ, ALE V KRAJINĚ JAKO TAKOVÉ

JAKUB HRUŠKA

Prof. RNDr. JAKUB HRUŠKA, CSc.
V České geologické službě a Ústavu výzkumu globální změny AV ČR se zabývá vlivem kyselých dešťů a dusíku na lesní ekosystémy a biochemickými cykly ekologicky významných prvků. V ochraně přírody se zabývá zejména horskými lesními ekosystémy.

Přečetl jsem si několikátou verzi stížností kolegů Lukáše Čížka a Jana Miklína na úbytek biodiverzity v NP Podyjí, tentokrát s názvem „Nová zonace a staré bolesti NP Podyjí v číslech a souvislostech“. Nelze říci, že nemají svoji pravdu, ale teprve na konci mě napadlo, proč to celé trochu kulhá. Autoři zmiňují v závěru článku tezi, že na Šumavě se podařilo prosadit „svobodu pro kůrovce“. Jenže to je názor právě z pohledu biologa, pro kterého jsou klíčovou složkou ekosystému jednotlivé druhy (hmyzu, motýlů, ptáků). Na Šumavě, kde genezi sporu i východiska a řešení dobře znám, se totiž podařilo prosadit svobodu pro les v celé své komplexnosti a časovém vývoji. A kůrvec je pouhopouhým jedním druhem v celé složitosti přírodních procesů, které zahrnují stovky jiných druhů rostlin a živočichů. A stejně tak i v Podyjí se „dala přednost“, a schválně to píšu do uvozovek, spontán-

nímu vývoji lesů (zdaleka ne na celém území NP), což vede, a i já píši bohužel, k vymizení některých vzácných druhů živočichů, zejména hmyzu a ptáků. Spontánní vývoj ekosystémů (bezzásahové lesy), ale přináší novou kvalitu, které je ve střední Evropě dramatický nedostatek. Národní parky dnes nejsou místy, kde by měl být jako hlavní cíl konzervován historický typ zemědělské krajiny. V případě entomologicky (ornitologicky, herpetologicky) „ideálního“ Podyjí by to zřejmě mělo být chudé domkářské zemědělství přelomu 19. a 20. století. To přineslo nebývalou biodiverzitu hmyzu, ale zase zcela potlačilo biodiverzitu lesních stanovišť. A to je také ohrožená a vzácná část naší přírody. Navíc je tento způsob zacházení s národním parkem (nemám rád slovo management) na samém počátku, a zajímavých výsledků se bezpochyby dočkáme až časem. I když suché roky akcelerují

Nikoliv přírodní les v Podyjí, ale tohle je opravdový problém (pole u Hovorán, Hodonínsko). Foto Jakub Hruška

i tento vývoj, a část lesů Podyjí již dávno není těmi „temnými lesy“ bez (entomologicky) bohaté biodiverzity.

Pokud chceme chránit vzácné druhy hmyzu či ptactva, které jsou vázány na člověkem vytvořená stanoviště (víme, že bez „péče“ tato stanoviště přirozeně zaniknou tím, že zarostou lesem), navrhuji autorům, aby svoji aktivitu zaměřili jednak na reformu českého lesnictví jako celku, protože jestli něco přináší velké problémy biodiverzitě, pak jsou to stejnověké monokultury vysokokmenných hospodářských dřevin. A kůrovcová gradace a sucho k tomu dnes dávají ideální příležitost. Dnes (12. 6. 2019) probíhá v Poslanecké sněmovně druhé čtení novely lesního zákona, kam se autor těchto řádků, jako součást skupiny ekologicky smýšlejících lesníků, přírodovědců a nevládek pokusil protlačit paragrafy, které by právě změnu k větší biodiverzitě pěstovaných lesů umožnily. Jak to v konfrontaci s těmi, kterým dnešní stav vyhovuje, dopadne, se dozvíme na podzim. Optimista nejsem.

Ještě větší úkol je reforma českého zemědělství. Ta je také začátkem. Jestli něco ničí naši krajinu a biodiverzitu jako celek, je to dnešní průmyslové zemědělství. Většina druhů, o které autorům jde, žilo dříve totiž právě v zemědělské krajině. V Podyjí našla sice jedny z posledních refugií, ale to právě proto, že jinde, a to na mnohem větších rozlohách, byly tyto druhy vyhubeny „moderním“ zemědělstvím. Pesticidy, hnojiva, vysoká míra zornění, homogenizace obrovských území, zatrubnění vodotečí, vykácení soliterních stromů. Obilí, řepka a kukuřice tvoří 80 % osetých ploch. Produkční luční porosty velmi chudého druhového složení (pole na travu), sekaných navíc v nevhodných termínech. To je opravdový problém biodiverzity, nikoliv ponechání části lesů NP Podyjí samovolnému vývoji. Nakonec i autoři sami konstatují, že vzácné stepi mírného pásma byly přeměněny zejména na zemědělskou půdu. Agrolesnické systémy, úhory, to všechny může být součástí zemědělství, jen je potřeba o to zabojovat

proti pěstitelům řepky, ale i proti obecně zakořeněné představě, že v zemědělství je nejdůležitější co nejvyšší výnos, finanční i metrákový.

Jestli by někde měla biologicko-ochranná obec spojit síly, je to změna paradigmatu (a financování) současného devastačního průmyslového zemědělství. Až se to podaří, dnes kriticky ohrožené druhy brouků, motýlů, ptáků a obojživelníků přijdou zpět samy, anebo s malou dopomocí. Nakonec v sousedním Rakousku, kde je zemědělství provozováno ve zcela jiném režimu, mnoho u nás vymřelých druhů žije. Mají se tedy odkud vrátit, jen je třeba jižní Moravu změnit ze zemědělské pouště do přijatelnější ekologické podoby.

